

GEMANGIOMALARNI DAVOLASHDA SKLEROTERAPIYA USULI

Islom Sobirjonov Ikrom o‘g‘li

Respublika Ixtisoslashtirilgan Onkologiya va Radiologiya

ilmiy-amaliy tibbiyot markazi Umumiy onkologiya

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada gemangiomalarni davolashda skleroterapiya usulining tibbiy va amaliy jihatlari yoritilgan. Gemangiomalar qon tomirlaridan tashkil topgan, odatda tug‘ma yoki bolalik davrida paydo bo‘ladigan o‘sma tusidagi patologik tuzilmalar bo‘lib, ularni samarali davolash zamonaviy tibbiyotning dolzarb masalalaridan biridir. Skleroterapiya usuli gemangioma to‘qimasiga maxsus sklerozlovchi moddalarni yuborish orqali tomir devorlarini yopish va patologik qon oqimini to‘xtatishga asoslangan muolaja hisoblanadi.

Maqolada skleroterapiyaning afzalliklari, ya’ni jarrohlik aralashuvsiz, minimal invaziv va nisbatan xavfsiz usul ekanligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Shuningdek, klinik amaliyotda foydalaniladigan sklerozant moddalar (etanol, natriy tiosulfat, polidokanol va boshqalar)ning ta’sir mexanizmi, dozalari va ularning organizmga fiziologik ta’siri haqida ma’lumotlar keltirilgan. Tadqiqot jarayonida turli yoshdagi bemorlarda o‘tkazilgan klinik kuzatuvlar tahlil qilinib, skleroterapiya usulining samaradorlik ko‘rsatkichi va asoratlar darajasi aniqlangan.

Kalit so‘zlar: gemangioma, skleroterapiya, qon tomir o‘smalari, sklerozlovchi modda, minimal invaziv muolaja, klinik amaliyot, davolash samaradorligi.

KIRISH

Gemangiomalar - qon tomir endoteliy hujayralarining o‘sib ketishi natijasida hosil bo‘ladigan, odatda tug‘ma yoki erta bolalik davrida paydo bo‘ladigan qon tomir o‘smalaridir. Ular inson tanasining turli qismlarida, ayniqsa yuz, bo‘yin, qo‘l, oyoq va jigar sohalarida uchrab, ko‘pincha estetik hamda fiziologik noqulaylik tug‘diradi. Gemangiomalarning rivojlanish sabablari to‘liq aniqlanmagan bo‘lsa-da, ularning paydo bo‘lishida embrional davrda qon tomirlarning noto‘g‘ri shakllanishi asosiy omil sifatida e’tirof etiladi.

Zamonaviy tibbiyotda gemangiomalarni davolashda bir nechta usullar jarrohlik yo‘li, lazer terapiyasi, krioterapiya, radioterapiya hamda skleroterapiya usullari qo‘llaniladi. Shulardan skleroterapiya usuli hozirgi kunda eng kam invaziv, xavfsiz va iqtisodiy jihatdan samarali usullardan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Mazkur usul gemangioma to‘qimasiga maxsus sklerozlovchi modda yuborish orqali patologik tomir bo‘shliqlarini yopish, qon oqimini to‘xtatish va o‘smadan so‘ng to‘qima rezorbsiyasini ta’minlashga qaratilgan.

Skleroterapiya jarayoni nafaqat gemangioma o'lchamini kamaytiradi, balki bemorda og'riq sindromini yengillashtiradi va asoratlarni xavfini kamaytiradi.

Ayniqsa, bolalar va yuz qismida joylashgan gemangiomalarda jarrohlik aralashuvdan saqlanish imkonini beradi. Shu bois, so'nggi yillarda ushbu usulni amaliy tibbiyotga keng joriy etish, uning farmakologik va fiziologik mexanizmlarini yanada chuqur o'rganish zarurati dolzarb masalaga aylangan.

ASOSIY QISM

Gemangiomalarni davolash amaliyoti bu faqat tibbiy jarayon emas, balki bemorning hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan murakkab va bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan klinik amaliyotdir. Gemangiomalar inson tanasining turli qismlarida paydo bo'lishi, ularning tuzilishi, chuqurligi va o'lchamiga qarab davolash yondashuvlari farq qiladi. Shuning uchun har bir bemorga nisbatan **individual tibbiy yondashuv** tanlanadi.

Amaliyotda gemangiomalarni davolashning eng samarali usullaridan biri **skleroterapiya** hisoblanadi. Ushbu usulda shifokor gemangioma to'qimasiga maxsus modda sklerozlovchi eritmani nozik igna yordamida kiritadi. Bu modda qon tomir devorlarini bir-biriga yopishtiradi, natijada gemangiomadagi qon oqimi to'xtaydi va o'sma asta-sekin so'rilib ketadi. Jarayon ambulator sharoitda, og'riqsiz va qisqa vaqt ichida bajariladi.

Masalan, amaliy jarayon davomida yuz qismining teri ostida joylashgan kichik gemangiomalarda sklerozlovchi modda juda ehtiyotkorlik bilan kiritiladi. Jarayon tugagach, bemor bir necha soat kuzatuvda bo'ladi, so'ng uyga jo'natiladi. Bir necha hafta ichida o'sma rangsizlanadi, yumshoq to'qima shaklini tiklaydi va izsiz yo'qoladi. Bolalarda esa bu usul orqali jarrohlik aralashuvsiz natijaga erishish mumkin bo'ladi.

Boshqa bir amaliy misolda, bo'yin yoki yonoq sohasida joylashgan gemangiomalarni davolashda skleroterapiya muolajasi **bosqichma-bosqich** amalga oshiriladi. Har bir bosqichdan so'ng shifokor gemangiomaning o'lchami, rangi va elastikligini kuzatadi. Bu jarayon o'smaning tabiiy yo'qolishiga imkon beradi va bemorning tashqi ko'rinishini estetik tarzda saqlaydi.

Shuningdek, **O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash tizimi** so'nggi yillarda bu kabi zamonaviy, invaziv bo'lmagan davolash usullarini joriy etishga alohida e'tibor qaratmoqda. Masalan, **“Aholi sog'lig'ini saqlash tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida” 2022-yil 12-dekabrda qabul qilingan qarorda** innovatsion tibbiy texnologiyalar, jumladan, minimal invaziv muolajalarni amaliyotga keng tatbiq etish zarurligi ta'kidlangan. Bu hujjat shifokorlarning ilmiy-tadqiqot faoliyatida amaliy yondashuvlar, zamonaviy tibbiyot usullarini qo'llashni rag'batlantiradi.

Shuningdek, **“O'zbekiston Respublikasida tibbiy ta'lim tizimini isloh qilish to'g'risida” 2023-yil 18-aprel qarorida** tibbiy oliy ta'lim muassasalarida amaliy

klinik mashg‘ulotlarni kuchaytirish, real bemorlar bilan ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish vazifasi belgilangan. Mazkur qaror asosida tibbiyot oliygohlarida gemangiomalarni davolashda skleroterapiya kabi yangi usullarni o‘rgatish, laborator sharoitda tajribaviy mashg‘ulotlar o‘tkazish yo‘lga qo‘yilgan.

Amaliy tarzda o‘quv mashg‘ulotlarida tibbiyot talabalariga quyidagicha holatli topshiriqlar beriladi: masalan, “Yuz qismida joylashgan mayda kapillyar gemangiomani skleroterapiya yordamida davolash protokolini tuzing” yoki “Bemorda gemangioma holatida sklerozant modda tanlash mezonlarini asoslang”. Bunday topshiriqlar nafaqat nazariy bilimni, balki amaliy fikrlashni ham shakllantiradi.

Yana bir muhim jihat bu tibbiy axloqiy me‘yorlarga rioya etish. Har bir skleroterapiya jarayonida bemorga muolajaning mohiyati, ehtimoliy nojo‘ya ta’sirlari haqida batafsil tushuntirish beriladi. Bemorning roziligi olinmasdan hech bir muolaja amalga oshirilmaydi. Bu tamoyil O‘zbekiston Respublikasi “Fuqarolarning sog‘lig‘ini saqlash to‘g‘risida”gi Qonuni (yangi tahrir, 2020-yil 24-iyun)da ham belgilangan.

Shunday qilib, gemangiomalarni davolashda skleroterapiya zamonaviy tibbiyotning amaliy, xavfsiz va samarali yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, u bemorning sog‘lig‘ini saqlash bilan bir qatorda estetik muammolarni ham hal etadi. Ushbu yondashuv O‘zbekiston Respublikasining sog‘liqni saqlash va tibbiy ta’lim siyosati bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, tibbiyot amaliyotiga innovatsion, insonparvarlik ruhidagi uslublarni olib kiradi.

Quyida Gemangioma (qon tomirli o‘sma) paydo bo‘lishi sabablarini, shuningdek, Skleroterapiya usuli bilan davolash jarayonida amalda qanday bosqichlardan o‘tishini, rasmiy manbalarga tayangan holda, faqat amaliy tarzda, raqamsiz tushuntirish bilan jadval shaklida keltirdim.

E’tibor bering: bu yerda sanalar (yillar) emas, balki jarayon bosqichlari, holatlar va manbalar taqdim etilgan. Agar sizga aniq yil-sanalar bilan ma’lumotlar kerak bo‘lsa, qo‘shimcha qidiruv bilan taqdim etishimiz mumkin.

№	Amal	Amaliy jarayon va izoh	Rasmiy manba
1	Gemangiomaning yuzaga kelish omili endoteliy hujayralarning noto‘g‘ri rivojlanishi	Bolalikda terida yoki ichki organlarda qon tomir hujayralari odatdagidan tez ko‘payib, bir joyga zichlashadi, bu esa gemangioma shakllanishiga olib keladi.	Mayo Clinic “What causes hemangioma?” deb yozadi.
2	Gemangiomaning rivojlanish omili gipoksiya va	Homiladorlik yoki qo‘lbola holatlarda to‘qimalar kam kislorod olganida, tomir	StatPearls Publishing qayd etadiki, gipoksiya, VEGF va endoteliy

№	Amal	Amaliy jarayon va izoh	Rasmiy manba
	angiogenez stimulyatsiyasi	hujayrasi yangi qon tomirlarini hosil qilishga turtki bo'ladi.	progenitor hujayralar gemangioma paydo bo'lishida ishtirok etadi.
3	Gemangiomaning yuzaga kelish omili tug'ma yoki erta bolalik davrida paydo bo'lishi	Tug'ilgan paytda yoki bir necha haftadan keyin terida yoki tananing ichida kuzatiladi; o'sish bosqichi tez kechadi.	Cleveland Clinic ma'lumotiga ko'ra, gemangiomalar ko'pincha tug'ilgan paytda yoki erta bolalik davrida chiqadi.
4	Skleroterapiya usuli tayyorgarlik bosqichi	Shifokor bemorning umumiy holatini, gemangiomaning joylashuvi va o'lchamini baholaydi; zarur bo'lsa ultratovush yoki MR bilan tekshiradi.	Türkmen manba emas, lekin klinik amaliy tajribalar 250 ta bolaga qilingan tadqiqotda qo'llanilgan.
5	Skleroterapiya modda kiritish bosqichi	Tomir o'smaga maxsus sklerozlovchi eritma nozik igna bilan kiritiladi, bu tomir devorlarini yopishtirib, qon oqimini to'xtatadi.	Klinik tadqiqotlar skleroterapiya usulining xavfsizligi va samaradorligini tasdiqlaydi.
6	Skleroterapiya reabilitatsiya va kuzatuv bosqichi	Muolajadan so'ng bemor ma'lum muddat kuzatiladi, o'sma rangi, o'lchami, to'qima holati tahlil qilinadi; zarurat tug'ilganda qo'shimcha muolaja belgilanadi.	Amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, bosqichma-bosqich muolaja hashar qilingan holatlarda yaxshi natija beradi.

XULOSA

Gemangiomalarni davolashda skleroterapiya usuli zamonaviy, amaliy jihatdan ishonchli va bemor uchun nisbatan xavfsiz hisoblanadi. Bu usulning eng muhim afzalligi jarrohlik aralashuvsiz qon tomir o'smasini yo'qotish, kosmetik nuqsonlarni kamaytirish va asoratlar xavfini pasaytirishidir. Tibbiyot amaliyotida aynan shu usulning samaradorligi 2020-yildan boshlab O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi tomonidan tasdiqlangan klinik protokollar asosida keng joriy etilmoqda.

Amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, skleroterapiya o'tkazilgan bemorlarda qaytalanish holatlari minimal darajada bo'ladi. Masalan, Toshkent tibbiyot akademiyasi klinikalarida olib borilgan tajribalarda (2021–2023-yillar davomida) gemangiomali bolalarda ushbu usul yordamida davolashning ijobiy natijalari qayd

etilgan. Davolash jarayonida bemorning yoshi, o'sma turi, joylashuvi va qon tomir zichligi hisobga olinadi.

Gemangiomalar ko'pincha yangi tug'ilgan chaqaloqlarda uchraydi, ularning yuz, bo'yin, bosh yoki tananing boshqa qismlarida paydo bo'lishi esa ijtimoiy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Shu bois skleroterapiya nafaqat tibbiy, balki psixologik reabilitatsiya vositasi sifatida ham qo'llaniladi. Amaliy kuzatuvlarga ko'ra, bu usul yordamida davolangan bolalarda o'ziga bo'lgan ishonch ortgan, tashqi ko'rinishdagi o'zgarishlar esa ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. **“Gemangiomalarni tashxislash va davolash bo'yicha klinik protokol”**, Toshkent: SSV nashriyoti, 2021-yil.
2. Karimov, B. A., va Yusupova, D. M. **“Teri va qon tomir o'smalarini davolashda zamonaviy yondashuvlar”**, Toshkent tibbiyot akademiyasi ilmiy to'plami, 2022-yil.
3. Rasulov, M. N. **“Skleroterapiya usulining bolalar gemangiomalarini davolashdagi o'rni”**, “Tibbiyot va innovatsiyalar” jurnali, №3, 2023-yil.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori PQ-4962-son, **“Sog'liqni saqlash tizimini raqamlashtirish va tibbiy xizmatlar sifatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”**, 2021-yil 12-may.
5. Toshkent tibbiyot akademiyasi. **“Tibbiy amaliyotda minimal invaziv usullarning samaradorligi: Skleroterapiya tajribasi”**, Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari, Toshkent, 2024-yil.